

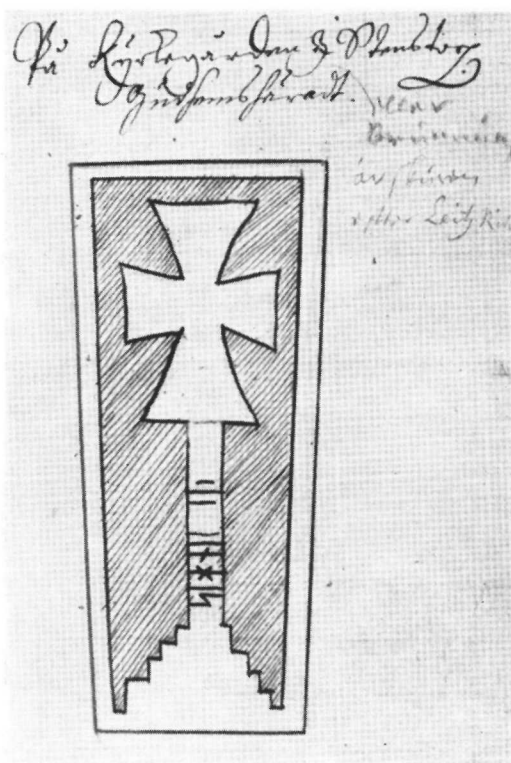

Fig. 123. Vg 84. Brunnhems sn (?), gamla kyrkogården.
Efter teckning av Christoffersson.

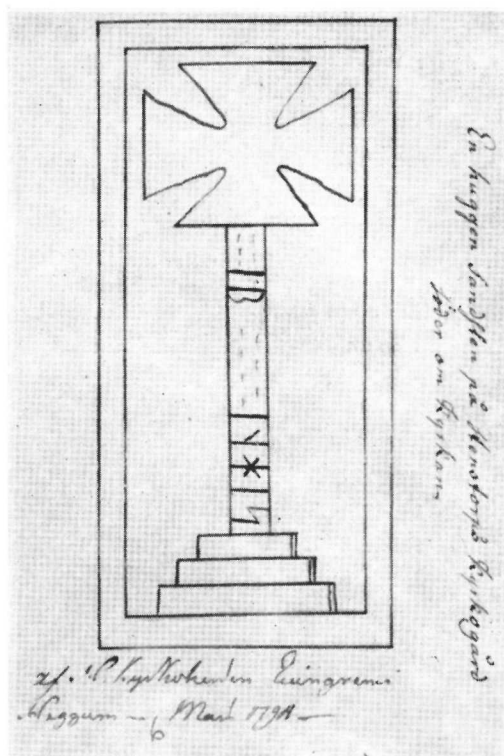

Fig. 124. Vg 84. Brunnhems sn (?), gamla kyrkogården.
Efter teckning av Ljunggren.

85. Dala sn, Stora Dala.

Pl. 68.

Litteratur: Skaraborgs läns Annonsblad ³⁰/₈ 1938; Handlingar 1938 i ATA.

»Angående Daala församling, så hafwer iagh medh flijt ransakat och effterfrågat om alt det som uthj Placatet påbiudes, och hafwer i sanning förnumet att här hafwa alldrig aff whrminness tijdh waret sedde någre steenar antingen medh Rune Bokstäfwer, andre gamble skrifter eller bilder vthugne», skriver kyrkoherden Ericus Christoph. Scarinius i sin den 23 febr. 1667 dagtecknade redogörelse för socknens fornminnen (*Ransakningarna*). Ända till år 1938 kände man icke heller från Dala sn andra runinskrifter än dem Per Tham på 1790-talet låtit inrista på trenne stenar vid Stora Dala säteri (se nedan).

I augusti 1938 påträffades emellertid Vg 85 i den på 1870-talet upplagda stenmuren vid »Dala domarsäte», som är beläget ett par hundra meter N om Stora Dala säteri, V om landsvägen mot Dala station. På stenens ristade yta kvarsitter murbruk, som visar, att den legat inmurad i en stenbyggnad.

Fragmentet står nu vid foten av en kalkstenspelare med ett solur, på den öppna platsen i parken vid Stora Dala, 50 m. NNV om manbyggnadens NV hörn och 40 m. Ö om muren mot den gamla kyrkplatsen i Dala.

Kalksten. Storlek 0,35 × 0,40 m.

Inskrift:

... haraldr iR . kik

... Haraldr ... [æft] iR kik ...

»... Harald ... efter kik ...»

Till läsningen: 1 **h** är överst bortslagen. 2 **a** har snarast ensidig bst. 4 **a** har dubbelsidig bst, t. h. relativt kort. 6 **t** har vänstra bst bevarad, inga spår av högra bst. Av 7 **r** återstår endast två så gott som parallella stavar. Den högra svänger dock något och är sannolikt bst i **r**. Efter sk finnes i stenens kant ett stycke av en huggen linje såsom en del av en hst (8). Kanten utanför denna linje är en ojämn brottyta. Den andra runraden, som står på samma baslinje som den första, börjar med två ristade stavar, vilka upptill äro avslagna (9–10). Mellan r. 9 och 10 finns en punkt, som emellertid icke är huggen. Avståndet mellan stavarna 10 och 11 är så stort, att r. 10 bör ha varit **f**; inga spår av bistavar finnas dock. Jungner uppfattar stavarna 9–10 som hst och bst i en **u**-runa. På r. 11 är toppen bortslagen; inga säkra spår av bistavar. 12 **i** är kortare än de övriga runorna. Den har tydligen insatts som korrektur efter det att 13 **a** ristats. Ingen av runorna 14–16 **kik** är stungen. Av r. 17 återstår största delen av en hst; troligen spåras hst:s fortsättning i brottytans översta del. Frånvaron av bst på runans nederdel utesluter, att den varit **b**; **f** är däremot grafiskt möjlig. Mitt över hst går en fördjupning som en **n**-bst, men den är troligen icke huggen.

Om namnet *Haraldr* se Sö 179. Inskriftens andra namn, 14–16 **kik**, erbjuder vissa tolkningssvårigheter. Något direkt mot runföljden svarande namn känner man icke. Närmast svarar den dock mot de av Lind upptagna västnordiska binamnen *Keikr* (av adj. *keikr* 'bakåtböjd') och *Kengr* (av appellativet *kengr* 'bukt, krök, krampa') samt *Gengr* (av adj. *gengr* 'i stånd att gå, gångbar'). Samtliga namn äro redan som binamn mycket fåtaligt belagda; som självständiga dopnamn kunna de icke påvisas. Vanligare än dessa binamn och känt som självständigt dopnamn är *Kvígr*. Runorna skulle också möjligen kunna åsyfta det från andra runinskrifter kända namnet *Kvikr* (Sö 220, U 174, ev. även Sö 222 och DR 106). Båda dessa sistnämnda förslag förutsätta, att ristaren utelämnat en **u**-runa mellan 14 **k** och 15 **i**.

Mitt emot *Stora Dala* vid vägen finnas tre stenar, på vilka Per Tham enligt egen utsago (*Anteckningar Under och i Anledning Af en Resa Ifrån Westergöthland til Stockholm*, 1797) »låtit inhugga i Runor 3:ne gamla Göthiska Ordspråk».

Två stenar stå i norra diket med inskriften mot vägen:

1) Framsidan: DALA DOMARESÄTE 1796.

Baksidan: **skyldig · ær · altip · rædde**

2) **bætr uara · firi · uar · æn æftir · snar**

På andra sidan stengärdesgården snett emot de föregående står den tredje stenen:

3) **par · lag · slutar · uipagr · haiþur**

Enligt K. E. Sahlström kunna stenarna mycket väl i enlighet med traditionen i orten vara lämning efter en gammal domarring.

86. Edåsa sn, kyrkan. Nu i Skara museum.

Pl. 68.

Litteratur: T 70. C. J. Ljungström i VFT 1: 3 (1877), s. 3; E. Fischer, Västergötlands kyrkliga konst under medeltiden (1920), s. 91; K. E. Sahlström m. fl., Gudhems härads fornminnen (1932), s. 163; S. Gardell, Gravmonument från Sveriges medeltid 1 (1937, rev. 1945), nr 667.

Äldre avbildningar: S. Welin, tuschteckning (VFA), träsnitt (i T 70); Gardell a. a. 2 (1937, rev. 1946), s. 83.

Denna runristade gravsten förvaras i Skara museum.

I samband med Edåsa kyrkas apterande till museum för Västergötlands äldre kyrkliga konst påträffades vid rivningen av sakristian i densamma två likadana, medeltida gravstenar, var och en på översidan prydd med ett enkelt latinskt kors i högre relief. Den ena av stenarna var försedd med runinskrift. De fingo till att börja med båda sin placering utanför kyrkdörren, en på var sida om densamma. Men den runristade stenen fördes sedermera till museet i Skara. E. Fischers uppgift (*Västergötlands kyrkliga konst under medeltiden*, s. 91), att stenen härstammar från Rådene övergivna kyrkogård, är missvisande.